

Deprem Sonrası Ortaya Çıkan Dayanışma Ağları ve Gerilim Hatlarının Sosyolojik Analizi: 6 Şubat Depremleri Örneği*,**

Nurullah SELÇUK***

ÖZ

Depremler, neden olduğu yıkım nedeniyle dünyanın her yerinde bireyler üzerinde önemli ölçüde travmalara neden olmaktadır. Depremler, yer kabuğu hareketliliği olarak jeolojik kökenli bir faaliyet iken, toplumsal sistemin devam ettiği alanda oluşturduğu etki nedeniyle önemli sosyal sonuçları olan doğal afetlerdir. Ekonomik ve psikolojik boyutta önemli ölçüde yıkımlara neden olan bu afet, sosyal yaşam ve düzeni üzerinde oluşturduğu etkileri de göz önüne alındığında, toplumsal sistemi kökten etkileyecek değişimlere neden olmakta ve sosyolojik boyutta da önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu çalışma depremin neden olduğu toplumsal değişimleri ve tahribatı, dayanışma pratikleri ve gerilim hatları çerçevesinde irdelemektedir. Dolayısıyla çalışmada, deprem sonrası toplumsal dayanışma pratiklerinin ve yönetiminin sonucundaki gerilim hatlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler sonucunda çeşitli illerden göç etmek zorunda kalmış 15 depremzede ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler çerçevesinde elde edilen veriler parçalanarak kodlanmış, benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Yapılan değerlendirmeler; kaynakların eşit olmayan dağılımı (ya da algısı), iletişim sorunları ve ihtiyaç tespitinin etkinliği başlıkları altında yorumlanmıştır. Bu sonuçlar ve yorumlar çerçevesinde çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Afet, Depremzede, Toplumsal Dayanışma, Çatışma.

Sociological Analysis of Solidarity Networks and Tension Lines Arising After the Earthquake: The Example of 6 February Earthquake

ABSTRACT

Earthquakes cause significant trauma to individuals all over the world due to the destruction they cause. While earthquakes are an activity of geological origin as crustal movement, they are natural disasters that have important social consequences due to the impact they have on the area where the social system continues. This disaster, which causes significant destruction in economic and psychological dimensions, also reveals important results in the sociological dimension, in terms of causing changes that will radically affect the social system, considering its effects on social life and order. This study examines the social changes and destruction caused by the earthquake within the framework of solidarity practices and tension lines. Therefore, the study aims to evaluate the tension lines as a result of post-earthquake social solidarity practices and management. For this purpose, semi-structured interviews were held with 15 earthquake victims who had to migrate from various provinces as a result of the earthquakes that occurred on February 6, 2023. The data obtained within the framework of the interviews were fragmented and coded, and themes were created by bringing similar codes together. Evaluations made; It was interpreted under the headings of unequal distribution (or perception) of resources, communication problems and effectiveness of needs assessment. Various suggestions have been made within the framework of these results and comments.

Keywords: Earthquake, Disaster, Earthquake Survivor, Social Solidarity, Conflict.

* Bu çalışma, Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun (Karar Sayısı: 2023/439) kararı ile uygun bulunmuştur./This study was approved by the decision of Adıyaman University Social and Human Sciences Ethics Committee (Decision Number: 2023/439).

** Bu çalışma 6 Şubat 2023 meydana gelen ve asrın felaketi olarak nitelendirilen depremde hayatını kaybeden değerli meslektaşım Doktorant Av. Öğr. Gör. Esra Şule Korkmaz'a ithaf edilmiştir./This study is dedicated to my esteemed colleague, Doctorate Law. Lect., who lost his life in the earthquake that occurred on February 6, 2023 and described as the disaster of the century. It is dedicated to Esra Şule Korkmaz.

*** **Corresponding Author/Sorumlu Yazar,** Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof., Adıyaman Üniversitesi/Adıyaman University, n_selcuk2000@yahoo.com

Makale Gönderim ve Kabul Tarihleri/Article Submission and Acceptance Dates: 01.08.2023-27.10.2023

Citation/Atf: Selçuk, N. (2024). Deprem sonrası ortaya çıkan dayanışma ağları ve gerilim hatlarının sosyolojik analizi: 6 şubat depremleri örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 53, 21-35. <https://doi.org/10.52642/susbed.1335814>

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

1. Giriş

Afetler, birden bire gerçekleşen veya zamanla ortaya çıkan, genellikle büyük hasarlarla, kayıplarla sonuçlanan ve sosyal görünümleri olan olgulardır. Afetler, doğal kaynaklı (depremler, sel, fırtına, yangın vb.) veya insan kaynaklı (terör saldırıları, sanayi kazaları, nükleer kazalar vb.) olabilir. Afetlerin etkileri çok yönlüdür. Fiziksel etkiler, altyapı, binalar, tarım alanları, ulaşım hatları gibi yapıları ve kaynakları tahrip edebilir. Bu da evsizlik, yerinden edilme, yiyecek ve su kaynaklarının kısıtlanması gibi sonuçları beraberinde getirebilmektedir. Ekonomik etkiler, iş kayıpları, üretim kaybı, altyapı onarım maliyetleri gibi unsurları içermekteyken, bireylerin ve toplumun ekonomik refahını olumsuz yönde etkileyebilir ve yoksulluk, gelir eşitsizliği gibi sorunlara yol açabilir. Psikolojik etki olarak afet mağdurlarında travma, kaygı, depresyon gibi duygusal sorunlara neden olabilir. Afetler, insanların güvenlik hissini zedeler, toplumun dayanıklılığını sınar ve psikososyal destek ihtiyacını artırır. Afetlerin sosyal etkilerine bakıldığında ise toplumun dokusunu değiştirdiği ve toplumsal dengeleri etkilediği görülmektedir. Afetler, toplumda dayanışma ve yardımlaşma duygularını güçlendirebilir, ancak aynı zamanda sosyal huzursuzluğa ve çatışmalara da yol açabilir. Bu nedenlerle afetler, toplumun tüm katmanlarını etkileyen ve önemli sonuçlar doğuran sosyal bir olgudur (Can, 2020, s. 20). Dolayısıyla afetler toplumları derinden etkileyen olaylardır ve bu bağlamı, onu sosyolojik açıdan incelemeye değer bir konu haline getirmektedir. Sosyoloji, doğal afetlerin toplumsal etkilerini, afetler sonrası toplumların tepkilerini ve toplumsal süreçleri araştırmaktadır. Afetler sonrası, toplumlar genellikle yeniden düzenleme ve iyileştirme süreçlerine girmektedir. Afetler, toplumun dayanışma ve iş birliğini ön plana çıkarmaktadır. İnsanlar, felaketin etkilerini hafifletmek ve toplumun normale dönmesini sağlamak için birlikte çalışmaktadır. Bu süreçte sosyal gruplar arasındaki ilişkiler ve etkileşimler de önem kazanmaktadır (Gökalp Yılmaz, 2021, s.195).

Afetlerin neden olduğu yıkımın küçük ya da büyük olması veya sonuçlarının büyük ya da küçük kitleleri etkilemesi vakanın genişliği ile ilgilidir. Fakat neden olduğu sonuç bakımından sosyal sistemin bozulmasına ve sosyal tahribata neden olduğu için her afet, sosyolojik bağlamda incelenmesi gereken bir vakadır. Afetler önemli sosyal değişimleri tetiklemektedir. Sosyal değişim kavramı, toplumsal düzeyde bir sistem değilse bile, genellikle toplumsal yapıya ilişkin önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, afetlerin psikolojik, ekonomik ve örgütsel düzeyde olaylar olarak ele alınmasının yanında, topluluk veya toplumsal düzeyde fenomenler olarak da ele alınması gerekmektedir (Bates & Peacock, 1987, s. 292). Her toplum, kendi kültürel kodlarına ve değerlerine uygun olarak, farklı durumlarda kendine özgü tepkiler ve tutumlar geliştirir. Bu, toplumların aidiyet ilkesi içinde var olduğu kültürel ortamın doğal bir sonucudur. Sosyoloji, insanların sosyal ilişkilerini, toplumun işleyişini ve kültürel yapıyı anlamak amacıyla inceleyen bir bilim dalı olması nedeniyle afetler sonrası toplumsal düzenin nasıl işlediğini de anlamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla afetlerde sosyoloji, toplumun kültürel çeşitliliği ve bireylerin farklı tepkilerini önemsemekte ve araştırmaktadır. Bu bağlamda sosyologlar, toplumun ve kültürün etkileşimlerini inceleyerek, insanların aidiyet duygusuyla çevrili olduğu kültürel ortama uygun davranışlar geliştirmesini anlamaya çalışmaktadır. Bu sayede sosyoloji, insanların toplumsal düzende nasıl yer aldığını ve kültürel bağlamda nasıl etkileşimlerde bulunduğunu açıklama çabası sürdürmektedir. Dolayısıyla bu çerçevede afet gibi toplumu derinden etkileyen bir olayın sosyolojiden bağımsız değerlendirilmesi düşünülemez (Aydemir, 2020, s. 325). Toplumun en çok etkileyen ve büyük yıkımlara neden olan afetler içerisinde depremler ilk sırada yer almaktadır. Depremler, yerbilimi anlamına gelen jeolojik temelli etkenlerin neden olduğu yer kabuğu hareketlilikleriyle gerçekleşmektedir. Depremler, oluşturduğu hasarların yanında ve sonrasında sosyal görünümü olan afetlerdir. Toplumsal sistemin yeniden inşasında dayanışma pratiklerinin ve çatışma hatlarının toplumsal zeminde nasıl karşılık bulacağı ve toplumsal algının nasıl gerçekleşeceği konuları, her afette meydana gelen olayın sosyolojik boyutta yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda depremin neden olduğu yıkıcı etkilerin azaltılması ve yok edilmesi için tam donanımlı sağlam binalar, güçlü ulaşım ve iletişim ağlarının inşası gibi önemli mühendislik yaklaşımlarının yanında, depremin sosyal görünümünün de ele alınarak, toplumsal sonuçlarının anlaşılması için sosyolojik tahlillerin yapılması büyük önem arz etmektedir.

Deprem ve diğer pek çok doğal afet, fiziksel yıkıma ek olarak insanların hayatlarında derin izler bırakabilmekte ve toplumun geniş kapsamlı bir şekilde etkilenmesine neden olmaktadır. Can kayıplarına

neden olurken, etkisi altına aldığı tüm insanlar için maddi ve manevi kaygı oluşturacak düzeyde travmatik sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu tür afetler, insanların yaşamlarında köklü değişikliklere neden olurken, geleneksel yapıyı ve kurumlarını yeniden düzenleyebilmektedir. Depremın insan hayatı üzerindeki etkisi kadar, kurumsal işleyiş ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkisi de oldukça önemlidir. Deprem, devlet kurumları ve toplum arasındaki ilişkileri yeniden düzenleyebilmekte ve daha iyi bir işbirliği sağlamalarına yardımcı olabilmektedir. Ayrıca depremler, toplumun kamusal ve sivil sistemlere yönelik değerler algısındaki yönelimleri belirlemektedir. Bu durum, depremin toplumsal bir öge olarak da değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Tüm bunlar depremin sosyolojik değerlendirme yapılması gereken bir durum olduğunu ortaya koymaktadır (Erdem, 2023). Dolayısıyla, toplumun sosyal yapılarını, değerlerini ve ilişkilerini derinden etkileyen felaketler, toplulukları ve oluşturdukları toplumları tanımlayan temel değerleri ve yapıları açığa çıkarabilecek bazı sosyal faktörleri (dayanışma ve yardımlaşma, toplumsal eşitsizlikleri ortaya çıkarma, toplumsal düzenin zedelenmesi vs.), toplumsal açıdan daha görünür kılmaktadır. Böylece sosyologlar her afetin neden olduğu etkileri, toplumun temel değerlerini ve yapısı çerçevesinde sosyal görünümünü göz önüne sergilemektedir (Drabek, 2005, s. 3). Afetler dinamikler ve sürekli olarak yeniden değerlendirilmeleri gerekmektedir. Sosyo-ekonomik çıktılar, afet bölgesindeki risklerin sürekli olarak yeniden değerlendirilmesinde önemli bir veri oluşturmaktadır. Bu sosyo-ekonomik kanıtlar, afetlerin etkin değerlendirilmesinde ilk adımı oluşturmaktadır. Ulusal afetlerin kurumsallaştırılması yoluyla afet etkilerinin ve kayıplarının sistematik olarak azaltılmasında önemli sonuçlar ortaya koymaktadır (Unescap, 2012).

Doğal felaketler, insanların yaşamını derinden etkilemekte ve deprem öncesi hayatından çok daha farklı bir yaşam seyri oluşmasına neden olabilmektedir. Afetler sadece belirli bir coğrafi bölgeyle sınırlı kalmayıp, küresel boyutta etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Afetlerin insanlara olan etkileri sadece fiziksel kayıplarla sınırlı değildir. Ekonomik, sosyal ve siyasal etkileri de hissedilmekte ve toplumların günlük yaşam pratiklerini değiştirmektedir. Sosyal etkiler açısından, afetler insanların sağlık, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırabilmektedir. Yıkılan evler, göç, ailelerin ayrılması gibi faktörler, toplumun dokusunu ve ilişkilerini değiştirebilmektedir. Afetler, toplumsal bağları güçlendirebileceği gibi, aynı zamanda toplumsal huzursuzluğa, çatışmalara ve göç hareketlerine yol açabilir. Kültürel hayatın değişimi açısından afetler, gündelik yaşam pratiklerini etkileyerek toplumların alışkanlıklarını ve kültürel değerlerini yeniden şekillendirebilmektedir. Örneğin, afetlere hazırlıklı olma bilinci artabilir, sürdürülebilir çevre korumasına yönelik tutumlar güçlenebilir, dayanışma ve yardımlaşma duyguları gelişebilir. Aynı zamanda medya, sanat ve edebiyat gibi kültürel alanlarda da afetlerin etkileri ve insan deneyimleri üzerine yapılan çalışmalara yoğunlaşma sağlayabilir. Bu çerçevede afetler, toplumun sosyal ve kültürel yaşam rutinlerini etkileyen sosyolojik vakalardır (Can, 2020, s. 15). Sosyolojik araştırmalar, afetlerle ilgili sorunları anlamak ve afetlere maruz kalan bireylerin başa çıkabilme süreçlerini toplumsal düzeyde incelemek için önemli bir araçtır. Afetlerin sosyolojik bağlamı, neden olduğu tahribatın toplumsal dinamiklerini, eşitsizlikler ve cinsiyete dayalı farklı etkilerini ele almaktadır (Nasreen, 2004, s. 25)

Deprem, çok yönlü değerlendirilmesi ve özellikle sosyolojik bağlamı üzerinde önemle durulması gereken bir afettir. Sosyal görünümünü ortaya koyarken depremin, bölgesel ve sosyal konularının da dâhil edilmesi gerekmektedir. Herkese uyan tek bir bakış açısı uygulayarak, toplumun çok etkenli etkileşimini görmezden gelmenin yanlış yorumlamaya neden olabileceği düşünülmelidir. Bu bakımdan toplumun ne söylemek istediği etkin bir şekilde analiz edilmelidir (Alfirdaus vd., 2015, s. 4). Depremın sosyal etkileri oldukça önemlidir. Daha öncede bahsedildiği gibi deprem gibi doğal afetler, sadece fiziksel yapıları etkilemekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal düzenin ve sosyal yapının da bozulmasına neden olabilir. Bu noktada sosyoloji, deprem sonrası toplumsal süreçlerin incelenmesi için önemli bir disiplindir. Bu bakımdan deprem sonrası sosyal düzen, sosyoloji açısından incelenmeye değer önemli bir konudur. Deprem, bireysel ve toplumsal düzeni etkileyen birçok faktörü ortaya çıkarır ve bu nedenle sosyoloji alanında dikkate alınması gereken birçok süreci tetikler. Bireysel düzeyde deprem, insanların günlük rutinlerini, alışkanlıklarını ve yaşam tarzlarını bozmaktadır. İnsanların evlerini, eşyalarını ve sevdiklerini kaybetmeleri, yaşam tarzlarını değiştirmeleri ve sosyal konularının bile farklılaşmasına neden olabilecek faktörler, bireylerin kimliklerinde, sosyal ilişkilerinde ve yaşam kalitelerinde önemli değişikliklere neden olmaktadır (Erdem, 2023).

Doğal afetlerin ortadan kaldırılması mümkün olmayacağı için, onların vereceği zararların minimum seviyede gerçekleşmesi için çalışılması gerekmektedir. Afetlerin toplumsal sistem ve düzene zararını minimum seviyede tutmak, hızlı ve çabuk toparlanmak için önem arz etmektedir. Dolayısıyla afetlerin vereceği zararların üstesinden gelmenin en iyi yollarından biri sosyal koruma ile mümkündür. Daha iyi sosyal koruma önlemleri sağlama çabalarının afet riskinin azaltılmasına da katkıda bulunabileceğini gösteren birçok örnekler bulunmaktadır (Unescap, 2012). Depremi önemli toplumsal sonuçlar ortaya koyması nedeniyle sosyologlar, deprem sonrası toplumdaki değişiklikleri ve toplumsal süreçleri gözlemleyerek, insanların yeniden yerleşim düzenlerini nasıl oluşturduğunu, toplumsal dayanışmanın nasıl geliştiğini, toplumsal yapıdaki dönüşümleri ve bu süreçlerin toplumun geleceğine etkisini analiz etmelidirler. Aynı zamanda depremin toplumsal bağlamı, sosyologlar tarafından, deprem sonrası toplumun ihtiyaçlarına nasıl cevap verilebileceği ve toplumsal hizmetlerin nasıl organize edileceği konularında da çalışmaları desteklemektedir. Sonuç olarak, deprem gibi doğal afetler toplumsal düzeni ve sosyal yapıyı ciddi şekilde etkilemektedir. Bu bakımdan sosyoloji deprem sonrası toplumsal süreçleri inceleyerek, toplumun nasıl yeniden yapılandığını, toplumsal dayanışmanın nasıl sağlandığını ve toplumun geleceğine nasıl etki ettiğini anlamak için önemli bir araçtır.

Deprem ve doğal afetler sonrası ortaya çıkan durumların sosyal görünüşleri, içinde bulunulan toplumsal sistem ile doğrudan ilgilidir. Depremden etkilenen bölgelerin kültürel, ekonomik ve sosyal koşulları, depremin sosyolojik bağlamını şekillendirmektedir. Bu bakımdan depremin sosyolojik yörüngelerinin tahlili, geniş bir coğrafyada yer alması nedeniyle çok yönlü bakılması gereken karmaşık bir süreci ifade etmektedir. Bu araştırma 6 Şubat 2023 günü meydana gelen depremler sonrası dayanışma ağlarının ve gerilim hatlarının sosyolojik görünüşlerine odaklanmaktadır. Dolayısıyla çalışma depremlerin neden olduğu yıkımın ardından sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler çerçevesinde depremin dayanışma ağları ve çatışma hatlarını sosyolojik bağlamda değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

2. Depremi Dayanışma Ağları ve Çatışma Hatları

Dayanışma ve birlik, felaketlerin getirdiği zorlukları aşmak için güçlü bir motivasyon kaynağıdır. Özellikle toplumsal tahribata neden olan büyük acılar, insanların birbirlerine bağlanmasına neden olmakta ve birliktelik duygusunu pekiştirmektedir. Dayanışma toplumun dayanıklılığını güçlendirmekte ve mukavemetini artırmaktadır. İnsanlar birbirlerine destek verirken, birbirlerinin acılarına ve ihtiyaçlarına odaklanırlar. Toplumsal dayanışmanın temelinde, toplumun ortak çıkarları bulunmaktadır. Bu bağlamda toplumsal düzeni sarsacak düzeyde meydana gelen felaketler, birlikte hareket etmek ve bireysel farklılıkları göz ardı ederek, ortak hedeflere odaklanmayı sağlamaktadır.

Felaketler sonrasında ortaya çıkan dayanışma, yaşanan olumsuzlukları azaltmak için insanları bir araya getirmekte, dayanışma ve yardımlaşma duygularını pekiştirebilmektedir. Özellikle deprem gibi büyük felaketler, insanların birbirine destek olma, yardım etme ve birlikte hareket etme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Depremler gibi afetler karşısında dayanışma ağları ve millet olma bilinci önemlidir. İnsanlar, acıya ve felakete karşı ortak bir duyarlılık geliştirmekte ve bu süreçte birbirlerine destek olma duyguları güçlenmektedir. Bu durum, toplumun bir arada kalmasını ve zorlukların üstesinden gelmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda yapısalcı bakış açısıyla olumsuzluklar, biz bilincinin mukavemetini artırmakta, dayanışma ve dayanıklılığı güçlendiren işlevsel bir özellik ortaya çıkarmaktadır (Erdem, 2023). Bu bağlamda afetler toplumu bir araya getirmek, sorumluluk duygusunu artırmak ve sosyal dayanışmayı güçlendirmek için bir teşvik unsuru olarak değerlendirilebilir.

Ülkemizde depremlerin sosyal görünüşler bağlamının değerlendirildiği çalışmalar incelendiğinde, sosyal dayanışma ve birlikteliğin arttığı görülmektedir. Deprem sonrasında yaşanan kaotik atmosferde, günlük hayattaki ayrımcılık ve önyargıların bir kenara bırakıldığı ve yardım düşüncesiyle hareket edildiği görülmektedir. Bu süreçte bireylerin empati yeteneğinin geliştiği ve toplumun dolaylı yoldan bir araya geldiği ve dayanışma içerisinde olduğu bilinmektedir. Bu örnek, afetlerin toplumların sosyal yapıları üzerinde nasıl etkiler oluşturabileceği konusunda işlevselci bir perspektif sunmaktadır. İnsanların afetler karşısında bir araya gelme, yardımlaşma ve dayanışma eğilimleri; toplumsal bağların güçlenmesine ve sosyal düzenin yeniden yapılanmasına katkı sağlamaktadır (Açıkalın, 2018; Çalışkan & Kaya, 2021; Erdoğan,

2023; Keskin, 2021; Kolukırcık & Tuna, 2009; Yıldırım, 2023). Dolayısıyla depremler ve diğer pek çok doğal afet, insanların dayanışma ve yardımlaşma duygularını tetiklemektedir. Durkheim, toplumların afetler gibi kriz dönemlerinde bir araya gelerek dayanışma duygularını güçlendirdiğini ve birlikte hareket etmeyi sağladığını savunmuştur. Depremler gibi olağandışı durumlar, insanları acı, kaygı ve korku gibi ortak duygularla birleştirir. Bu tür afetlerde insanlar, olayın etkilerini azaltmak, mağdurlara yardımcı olmak ve toplumun iyileşmesine katkıda bulunmak için çaba harcarlar. Bu süreçte dayanışma ruhu ve yardımlaşma ön plana çıkmaktadır. İnsanların maddi ve manevi destek sağlama, yardım kuruluşlarına katkıda bulunma, gönüllü çalışmalar yapma gibi birçok şekilde, yardımlaşma eğiliminin arttığı görülmektedir (Özer, 2023). Afetlerin dayanışma bilinci üzerinde oluşturduğu bu güç, toplumun olumsuzlukların üstesinden gelebilme yeteneğini arttırmaktadır. Fakat afetlerin sonuçları arasında ortaya çıkan bir diğer görünüm ise duyulan sosyal hoşnutsuzluğun neden olduğu çatışma ya da gerilimdir. Afet nedeniyle ortaya çıkan güçlüklerle mücadele döneminde toplumda rekabet ve çatışma eğilimleri artabilmektedir. Yardım ve kurtarma süreçlerinde adaletsizlikler ortaya çıkabilir ya da yapılan faaliyetler çatışma eğilimini artıracak şekilde bireyler tarafından algılanabilir ve bunun sonucunda toplumda çatışma hatları gelişerek gerilimler artabilir. Dolayısıyla afetlerde bozulan dengeler nedeniyle ortaya çıkan görünüm hissedilen eşitsizlikleri derinleştirebilmektedir.

Afetlerin toplumsal etkileri ekonomik düzey, sosyal statü ve yaşam koşulları gibi birçok sosyal tabaka araçlarından etkilenebilir. Sosyo-ekonomik düzeyi daha alt seviyede olan sınıfın kırılgan ve savunmasız konumda olması, görece daha kötü yaşam koşullarında bulunmalarına neden olabilir. Bu bakımdan, depremler gibi afetlerin sonucunda ortaya çıkan zarar görme olasılığı, toplumun farklı tabakalarında eşit olmayabilir. Keskin (2021) bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: Karl Marx'ın temel tezlerinden biri, kapitalist sistemdeki toplumsal eşitsizlik ve sınıf mücadelesidir. Marx, ekonomik yapı ve sınıf ayrımlarının, toplumdaki bireylerin yaşam koşullarını etkilediğini savunmaktadır. Karl Marx'ın çatışmacı teorik bakış açısıyla deprem ve neden olduğu etkenler, sosyolojik bağlamda ele alındığında, depremden daha çok zarar görenlerin ekonomik olarak zayıf durumda olan yoksul halk olduğu ve sosyo-ekonomik düzeyi daha iyi olanların daha az zarar görme olasılıkları bulunduğu çıkarımı düşünülebilir.

Depremlerin yoksul insanlar üzerinde daha büyük bir etkisi olduğu ve bu durumun toplumsal eşitsizlikleri artırdığı tartışılmaktadır. Bu konuda Karl Marx'ın çatışmacı teorisi, bu eşitsizlikleri açıklamak için bir bakış açısı sunmaktadır. Depremlerde sosyo ekonomik seviyesi yüksek insanlar genellikle daha güvenli ve sağlam yapılarla donatılmış binalarda yaşamaktadır. Yüksek maliyetli yapılar, daha iyi inşaat teknikleri ve daha iyi yer seçimleri nedeniyle deprem etkilerine karşı daha dayanıklı hale getirilmektedir. Bu durum, sosyo ekonomik seviyesi yüksek olan kişilerin deprem sonrası hasarı ve kayıpları en aza indirme yeteneklerini arttırmaktadır. Ayrıca, zengin insanlar daha fazla maddi kaynaklara sahip olduklarından, deprem sonrasında zararlarını telafi etmek için daha iyi imkânlarla sahiptirler. Örneğin, alternatif konutlar sağlayabilirler veya başka yerlere göç ederek daha iyi yaşam koşullarını sürdürebilirler. Bu nedenle, depremlerde ekonomik açıdan daha iyi durumda bulunanlar, genellikle daha hızlı toparlanabilirken, yoksul insanların daha uzun süreli ve daha büyük zorluklarla karşı karşıya kalmakta olduğu düşünülmektedir. Yoksul insanlar genellikle daha az maddi kaynaklara sahip oldukları için depremlerden etkilenme riskleri daha yüksek olduğu bilinmektedir. Daha düşük gelir seviyeleri, daha az güvenli konutlarda yaşama, deprem önlemleri almak için yeterli kaynaklara sahip olmama gibi faktörler, yoksul insanların deprem sonrası daha büyük mağduriyetler yaşamasına neden olduğu algısını güçlendirmektedir. Dolayısıyla depremler gibi doğal afetler, toplum içindeki ekonomik eşitsizlikleri ve sosyal adaletsizlikleri daha da derinleştirebilir. Bu nedenle, afetlere hazırlık ve toparlanma süreçlerinde, sosyal politika ve kaynak dağılımı açısından dikkate alınması gereken önemli faktörlerin olduğunu göstermektedir (Özer, 2023). Depremler gibi büyük olaylar toplumun her kesimini etkileyen önemli afetlerdir. Fakat bu çerçeveden yaklaşıldığında, toplumun bazı kesimlerinin savunmasız durumları (yaş, cinsiyet, maddi durum, kırılgan kitle), afetlerin sonuçlarından daha ağır etkilendiği sonucunu ortaya koymaktadır. Unescap (2012), nüfusun belirli kesimlerinin, özellikle afetlere karşı savunmasız olduğunu ortaya koymaktadır. Rapora göre kadınlar, çocuklar, engelliler ve toplumun yaşlı üyeleri afetlerden daha fazla etkilenmektedir. Bu kırılgan kitlelerin farklı ihtiyaçları olmakla birlikte, afet risklerini azaltmak için aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkenin kullanabildiği bazı

etkili uygulamalar bulunmaktadır. Fakat rapor, afetlere karşı oldukça savunmasız olan nüfusların belirli ihtiyaçlarını karşılamak için henüz çok az ortak çaba gösterildiğini de vurgulamaktadır. Rapor ayrıca, savunmasız insanların ihtiyaçlarına hizmet etmek için bazı girişimler yürürlükte olsa da, gerçekleştirilebilecek daha çok alan bulunmakta olduğuna vurgu yapmaktadır.

Sosyolojik olarak dezavantajlı grupların afetler gibi olağandışı durumlarda ikincil konumlarının ön plana çıktığı söylenebilir. İkincil konum, bireylerin rutin hayat standartları devam ederken olağanüstü durumlarda diğerlerine göre düştüğü dezavantajlı durumu ifade etmektedir. Bu durum, bu grupların zaten var olan dezavantajlarının afetlerin neden olduğu yıkımla birleştiğinde daha da kötüleştiği anlamına gelmektedir. Bu bağlamda engelliler, yaşlılar, yoksullar, kadınlar, çocuklar ve mülteciler gibi gruplar, afetler karşısında daha fazla risk altında olabilirler (Demir, 2020, s. 265). Fiziksel engelleri olan bireyler, afet durumlarında acil tahliye veya koruma ihtiyaçlarına uyum sağlamakta zorlanabilirler. Yaşlılar, fiziksel güç kaybı, sağlık sorunları veya hareket kabiliyetinin azalması gibi nedenlerle afetlerden daha fazla etkilenebilirler. Yoksullar, zaten sınırlı kaynaklara sahip oldukları için afetlerin olumsuz etkilerini daha yoğun şekilde hissedebilirler. Mülteciler ise yaşadıkları zorlu koşullara ek olarak afetlerle başa çıkmak zorunda kalabilirler. Dolayısıyla afet durumlarında, dezavantajlı grupların sosyo ekonomik ve kültürel erişimleri ve kaynaklara ulaşımı sınırlı olabilir. İkincil konum, bireylerin veya grupların sosyal, ekonomik veya siyasi açıdan daha düşük sosyal statüde olmaları anlamına gelmektedir. Bu da dezavantajlı grupların, afet sonrası dönemlerde daha az destek, kaynak ve güce sahip olabileceği anlamına gelmektedir. Sonuç olarak afetlerin etkileri, dezavantajlı kitle için daha çok ağırlaştırabilmekte ve toplumsal eşitsizlikleri artırabilmektedir. Bu nedenle, afetlerle mücadele ederken dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına ve korunmalarına öncelik vermek önem arz etmektedir. Toplumun tüm kesimlerinin afetlere karşı hazırlıklı olması, erişilebilirlik, eşitlik ve sosyal adalet ilkesinin gözetildiği politikaların uygulanması, dezavantajlı grupların korunmasında ve iyileştirilmesinde kritik bir rol oynar. Bu perspektiften bakıldığında, genel olarak afetler sonrası toplumsal eşitsizlikleri azaltmak ve daha adil bir toplum oluşturmak için önlemler alınması gerekliliği vurgulanabilir. Örneğin, afetlere karşı dayanıklı yapıların inşa edilmesi, ekonomik ve sosyal yardımların adaletli bir şekilde dağıtılmasına daha çok önem verilmesi, eğitim ve farkındalık çalışmalarının yapılması gibi önlemler, toplumun farklı kesimlerinin afetlere karşı daha iyi korunmasına yardımcı olabilmektedir. Bu bağlamda ülkemizde arama kurtarma, yardım ve psikososyal destek çalışmalarında birçok olumlu örneğini gördüğümüz uygulamalar, ileride oluşabilecek olumsuzluklar için önemli bir deneyim ortaya koymuştur.

6 Şubat 2023'te meydana gelen depremler sonrası kamu gücü tüm kademeleri ile olaya müdahale etmiş ve binlerce personel bölgede görevlendirilmiştir. Deprem bölgelerinde arama ve kurtarmada görevlendirilen personel sayısı, gönderilen araç sayısı, iş makinesi olarak gönderilen araçlar ile topyekûn bir çalışmaya girildiği görülmektedir. Dışişleri Bakanlığı'nın yapmış olduğu görüşmeler neticesinde 65 ülkeden yardım gelmiş, 2.660 yabancı personel afet bölgesine gönderilmiştir. Bununla birlikte deprem bölgesinde, 30 vali ve 47 kaymakam görevlendirilmiştir (Afad, 2023). Bu çalışmalar ve yetkililerin görevlendirilmesi toplumsal dayanışmanın sonucunda meydana gelen güven ağlarını tesis etmek ve çatışmayı asgari seviyede tutmak adına etkin bir gayret olduğu düşünülebilir.

Çalışmada depremin neden olduğu dayanışma pratikleri ve gerilim hatları konusundaki kuramsal yaklaşımlara ait literatür, tarihsel bir bağlama dayanmaktadır. Günümüzün toplumsal sistemini bu tarihsel bağlama bağlı kalarak açıklamak deprem gibi toplumsal tahribata neden olan büyük olayların ortaya çıkardığı problemlerinin çözümlenmesinde ve açıklanmasında tek başına etkin çözüm sağlamamakta, fakat ciddi katkılar sunmaktadır. Bu bakımdan çalışmada tarihsel bağlamı olan bu kavramların 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerde toplumsal alanda nasıl karşılık bulduğu araştırılmaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 31/07/2023 tarih ve 439 karar sayısı ile uygun bulunmuştur. Bu çerçevede araştırmanın uygulama kısmı akademik, etik kurallarına uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde "Araştırma ve Yayın Etiğine" uygun olarak hareket edilmiş, araştırmanın amacı ve kapsamı ile ilgili katılımcılar bilgilendirilmiştir.

3.1. Amacı

Bu araştırma, depremde maddi ve manevi zarar görmüş depremzedelerin yaşamış oldukları durumun sosyal görünümünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda depremin toplumsal sistem üzerinde oluşturduğu etkiler, toplumsal dayanışma pratikleri ve çatışma hatları çerçevesinde incelenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu ve Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amacı doğrultusunda 6 Şubat 2023 depremlerinde yerleşim alanlarından göç etmek zorunda kalan, barınma ihtiyacı için farklı bir şehre geçici olarak yerleşen depremzedelerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 6 Şubat depremlerinde maddi ve manevi zarar görmüş depremzedelerin, yaşamış oldukları sosyal, ekonomik ve psikolojik zorlukları değerlendirmek ve yaşanan olayın dayanışma ağları ve gerilim hatlarının belirlenebilmesi amacıyla sahada uygulama gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, Adana ili Yumurtalık ilçesinde bulunan DSİ (Devlet Su İşleri) Eğitim ve Dinlenme Tesisine, deprem bölgesinden gelen depremzedeler ile yüz yüze görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşlerine başvurarak hazırlanmış olan 16 açık uçlu soru ile bu görüşmeler tamamlanmıştır. Görüşme esnasında verilerin daha sağlıklı elde edilebilmesi amacıyla yapılan mülakatlar ses kaydı cihazıyla kaydedilmiş, elde edilen bulgular bu bağlamda analiz edilmiştir. Araştırmanın evreni depremden zarar görmüş, Yumurtalık DSİ Eğitim ve Dinlenme Kampına yerleştirilmiş depremzedelerdir. Depremin geniş bir coğrafyada meydana gelmesi ve farklı bölgelerden depremden etkilenmiş depremzedelerin bulunması, evrenin seçiminde etkili olmuştur. Araştırmanın örnekleminde, amaçsal örneklem seçilmiştir. Araştırmanın amacı kapsamında cinsiyet, yaş, gelir durumu gibi değişkenler göz önüne alınarak 15 depremzede ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.3. Uygulama ve Verilerin Analizi

Görüşme formları katılımcılara araştırmanın amacı anlatılarak uygulanmıştır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığı ve yapılan görüşmelerin üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı açık olarak ifade edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler çözümlenmek için parçalara ayrılarak kodlanmıştır. Farklı olarak kodlanan ve bir biri ile aralarında ilişkili olan parçalara birleştirilerek temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar kategori başlığı altında toplanmış ve yorumlanmıştır.

4. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma 15 katılımcı ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerle tamamlanmıştır. Araştırmaya katılan kişiler, 6 Şubat depremlerinde maddi ve manevi zarar görmüş depremzedelerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin 8'i kadın, 7'si erkektir. Katılımcılar Adana, Ceyhan (Adana), Adıyaman, Osmaniye, Hatay ve Kahramanmaraş illerinde ikamet eden kişilerden oluşmaktadır. Farklı demografik özellikler gözetilerek gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bulgular kod, kategori ve temalara ayrılarak yorumlanmıştır.

Tablo 1. “Depremden Hemen Sonra Sığınma” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
K-21, E-40, K-40, E-52, E-29, K-45	Taşıt	Güvenlik
K-22, K-41	Sokak	
E-61, K-54, E-43, E-26	Köy	
E-45, K-38	Müstakil ev	
K-35	Üniversite	

Depremden hemen sonra sığınma ihtiyacının giderilmesi için neler yapıldığına ilişkin sığınma kategorisi incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun ilk günlerini araçlarında geçirdiği sonucuna ulaşılmıştır. İlk günler dışarıda kaldığını ifade eden K-41 “Arabam olmadığı, eşimden ayrı yaşadığım ve ilk günler yardım alacak kimsem de olmadığı için dışarıda kaldım. Benim gibi olan birçok insan vardı. Kargaşa ve korku olduğu için herkes bir beklenti içerisinde bekletiler” ifadesinde bulunmuştur. Depremin ilk günlerinde araçta kaldığını ifade eden K-40 ise “Depremler peş peşe devam ettiği için en güvenli sığınılacak yer olarak arabada kalmak olduğumu düşündüm. Bu nedenle ilk günler araç içerisinde

kaldık” ifadelerinde bulunmuştur. K-35 kodlu katılımcı ise “İlk gün evimizin yanında bulunan üniversitenin oteline sığındık. Yiyecek ve barınma ihtiyacımızı orada karşıladım. Daha sonra depremler devam edince araçta kaldık, ama çocuklarla araç içerisinde kalmak ve ısınma sorun olunca tanımadığımız bir köye gittik. Bir köy evinde il dışına çıkana kadar kaldık” ifadelerinde bulunmuştur. Dolayısıyla taşıtlar deprem durumunda sığınabilecek en güvenli alanlar olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

Tablo 2. “Deprem Sonrası Alınan Yardımlar” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
K-21, K-22, K41, E,61, K-54, E-43, E-45, K-38, K-35, E-26	Hane başı ve Kira	Yardım Kuruluşu
K-40, E-40, K-45, E-52, E-29	AFAD, Kızılay	

Katılımcıların tamamının hane başı ve kira yardımından faydalandığı görülmektedir. “Deprem sonrası alınan yardımlar kategorisine ilişkin bulgular” tablosu incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğu farklı bir kurumdan yardım almadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Yapılan görüşmeler analiz edildiğinde, depremin geniş bir coğrafyada olması, yolların ulaşımına izin vermeyecek düzeyde tahrip olması ve bu surette yardımların gelmesinin zaman alması, katılımcıların belirli bir süre sonra farklı bir ile göç etmiş olmaları ve ihtiyaçlarını geldikleri bölgede karşıladıkları gibi nedenlere bağlı olduğu, sonucuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda K-43 isimli katılımcı “*Deprem çok geniş bir alanda olması ve ulaşımda yaşanan güçlükler nedeniyle bizim depremi yaşadığımız yere yardımlar geç ulaştı. Biz ilk 4 gün kendi çabamızla bir köye sığınarak bekleedik. Benzin tedariki olmadığı için il dışına çıkamadık. Benzin geldikten sonra il dışına çıktık. Bu nedenle biz yardım almadık. Ama yaklaşık 8 gün sonra döndüğümde AFAD, Kızılay başta olmak üzere birçok örgütsel yapının yardım ettiğini, barınma ve yiyecek alanlarının oluşturulduğunu, ismini bile duymadığım birçok kuruluşun sürekli aktif olduklarını gördüm*” ifadesinde bulunmuştur. K-54 isimli bir katılımcı ise soruya “*Herhangi bir kurumdan yardım almadım. Bizim köyümüz olduğu için köye sığındık. Kendi ihtiyaçlarımızı karşılayabileceğimiz bir ortamımız olduğu için, yardım talebinde bulunmadım. Daha çok ihtiyacı olan insanların faydalanması gerektiğini düşündüm*” şeklinde cevap vermiştir. E-45 isimli farklı bir katılımcı ise “*Hiçbir yardım almadık. Ailemiz geniş olduğu için il dışında barınacağımız bir konutumuz vardı. Oraya geniş ailemle birlikte gittik. Kendi ihtiyaçlarımızı karşılayacak düzeyde olduğumuz için yardım almadık*” ifadelerinde bulunmuştur.

Tablo 3. “Sivil Toplum Örgütleri” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
E-61, K-54, K-40, E-40, E-45, E-52, E-29	Yeterli	Örgütsel Seferberlik
E-43, K-38, K-45	Yeterli -Fakat	
K-21, K-22, K-41, K-35, E-26	Yetersiz	

Deprem sonrası sivil toplum örgütlerinin ve örgütsel yapıların seferberliği ile ilgili düşüncelerin sorulduğu ve örgütsel seferberlik teması altında incelenen soruda katılımcıların çoğunluğunun yardım, arama ve kurtarma seferberliği konusunda örgütsel yapıların etkin bir şekilde seferber oldukları kanısının yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber örgütsel seferberliği yeterli gören bazı katılımcılar yeterli olmasına rağmen gözlemlerini dile getirmişlerdir. Bu katılımcılardan E-43 “*Sivil toplum örgütleri çok ciddi bir dayanışma örneği sergilediler, fakat ilk yapılan yardımlar ve bir süre devam eden süreçte ciddi organizasyon sorunları vardı. Bu organizasyon bozukluklarının yeterince ve fazlasıyla yapılan yardımların dağılımı konusunda ciddi sorunlar ortaya çıkardı. Mesela birçok giysi yardımı, yardım teslim alacak kişi bulunmadığı için sokaklara, parklara döküldü. Çok dağınık bir görüntü vardı*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı olan K-38 ise “*Yardımlar çoktu fakat ilkgünler de hiçbiri yoktu. Çok kısıtlıydı. Sivil toplum örgütlerini göremedik. Yardımlar geldiğinde ise, çok karışıklıklar vardı. Kimin ne yaptığı belli değildi. Gönüllüler vardı onlar organize etmeye çalıştılar*” şeklinde ifadelerde bulunmuştur. Örgütsel seferberlik konusunda yetersiz olduğunu düşünen bir katılımcı (K-41) “*Yardım yapılmadığı gibi etkin bir seferberlik olduğunu da düşünmüyorum. Yapılan yardımların yetersizliği yanında organize edilmemiş çalışanlar daha çok kargaşaya neden oldular*” şeklinde ifadelerde bulunmuştur.

Tablo 4. “Kamu Personelinin Saha Çalışması” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
E-61, K-54, K-40, E-40, E-43, E-45, E-52, E-29	Yeterli	Kamu Organizasyonu
K-38	Yeterli -Fakat	
K-35, K-45	Yetersiz- Fakat	
K-21, K-22, K-41, E-26	Yetersiz	

Katılımcıların büyük bir oranda devletin tüm personeli ile sahada bulunması konusunda olumlu düşünceleri paylaşırken, bir katılımcı olumlu görmesine rağmen, düşüncelerini paylaşmıştır. K-38 isimli katılımcının ifadeleri **yeterli fakat** olarak kodlanmıştır. Bu katılımcı “Devletin elinden geleni yaptığını düşünüyorum, fakat zamanında müdahaleler gerçekleşmedi. Çok karışık ortamlar oluştu. Organizasyon konusunda önemli ölçüde çıkamazlar oldu” ifadelerinde bulunmuştur. K-35 ve K-45 isimli katılımcıların ifadeleri ise **yetersiz fakat** olarak kodlanmıştır. K-35 olarak kodlanan katılımcı “İlk günler balyile depremin geniş alanda meydana gelmesi nedeniyle ve ulaşımında yaşanan güçlükler nedeniyle geç kaldı. Daba sonra tüm kadrosuyla devlet elinden geleni yaptı” ifadelerinde bulunmuştur. K-45 kodlu katılımcı ise “İlk günler hiçbir yardım alamadık, ihtiyaçlarımızı karşılayamadık, hiç tanımadığımız köylü insanlar evlerini açtı. Isındık, yemek yedik. Daba sonra il dışına çıktığımızda depremin büyüklüğünü anladık. Yollar parçalanmış, trafik durmuştu. Yol yapımında kullanılan tüm araçları yolları onarırlarken gördük. Haliyle yardımların neden gelemediğini yolları görünce anladık. Tüm karayolları ekipleri gece gündüz yol yapımındaydılar. Yollar yapılırca ve trafik ortadan kalkınca tüm kamu kurumları deprem bölgesine geldi. Fakat arama ve kurtarma faaliyetlerinde bu nedenle ciddi sorunlar yaşandı” ifadelerinde bulunmuştur.

Tablo 5. “Yabancı Ülkelerin Yardımı” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
K-22, K-41, E-61, K-54, K-40, E-43, E-45, K-38, K-35, E-52, E-29	Yeterli	Dayanışma
K-21, E-40, K-45	Yeterli -Fakat	
E-26	Yetersiz	

Deprem sonrası ilan edilen uluslararası alarma karşı ülkelerin verdiği tepkilerin dayanışma bağlamının değerlendirildiği soruda katılımcıların büyük bir çoğunluğu, diğer ülkelerin arama, kurtarma ve yardım konusunda gösterdikleri hassasiyetleri olumlu karşıladıkları görülmektedir. K-21, E-40 ve K-45 olarak kodlanan katılımcıların yanıtları yeterli fakat olarak kodlanmıştır. Bu katılımcılardan K-21 “Diğer ülkelerin istenilen yardım karşısında yeterli düzeyde karşılık verdiğini düşünüyorum. Ama onlar da organize olamadılar bence” ifadelerinde bulunmuştur. E-40 ise “Gelmeseler maddi yardım yapsalar daba iyiydi”, K-45 ise “Yabancı devlet ülkeleri geldi yardımda bulundular. Ama kurtarma konusunda onların da geç kaldıklarını düşünüyorum” ifadelerinde bulunmuştur.

Tablo 6. “Deprem Bölgesine Yönelim” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
K-21, K-22, E-61, K-54, E-40, E-43, E-45, K-38, K-45, E-52, E-29	Kuvvetli	Toplumsal Dayanışma
K-40, K-35	Kuvvetli-Fakat	
K-41, E-26	Düşük	

Deprem sonrası ülkemizdeki toplumsal dayanışmanın düzeyi ile ilgili yöneltilen soruya katılımcılar, genel olarak üst düzey bir toplumsal dayanışma örneğinin sergilendiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu ifadelerden bazıları “Ülkemizdeki tüm fertler gerekli hassasiyeti gösterdi. Birçok organizasyon yapıldı. Ciddi düzeyde maddi yardımlar toplandı. Güzel dayanışma örnekleri sergilendi (K-45), “Ciddi bir dayanışma söz konusuydu. Herkes elinden geldiği kadar ekmeğini paylaştı. Dayanışma çok kuvvetliydi” (K-38), “Genel olarak toplumumuz duygusaldır. Dayanışma bu nedenle oldukça kuvvetliydi” (E-61) şeklindeki ifadelerden oluşmaktadır. Dayanışmanın kuvvetli olduğunu düşünen fakat olumsuzluklardan bahseden K-35 “Ülkemizde çok güzel dayanışma örnekleri yaşandı. Deprem bölgesine maddi ve manevi yardım için vatandaşlarımız seferber oldu. Fakat sosyal medyada olumsuz örnekler de yaşandı. Bu örnekler oldukça üzücüydü”, K-40 ise “Toplumsal dayanışma seviyesi

seçimlere kadar üst düzey olarak gerçekleşti. Fakat seçimden sonra bazı insanların seçim sonuçlarına göre deprem bölgesini haksızca eleştirdi. Bu durum çok rahatsız ediciydi” (K-40) ifadelerinde bulunmuştur.

Tablo 7. “Bölgesel Farklılık ve Çatışma” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
K-21, K-22, K-41, E-61, E-40, K-40, E-43, E-45, K-45, K-35, E-52, E-29, E-26	Var	Gerilim Hattı
K-54, K-38	Yok	

Katılımcıların büyük bir bölümü deprem sonrası yapılan yardımlarda bölgesel farklılıklar bulunduğunu düşünmektedir. Bölgesel farklılık olduğunu düşünen katılımcıların ifadelerine bakıldığında “Gördüğüm kadarıyla batıdaki illere daha çok yardım yapıldığını düşünüyorum. Daha doğudaki illere geç ulaşıldığı için belki yardımların dağıtılması bakımından bölgesel farklılıkların gerçekleştiğini düşünüyorum” (K-21), “Ayrımcılık yapıldığını düşünüyorum. Bölgesel olarak ve kişilere farklı davranıldı. Benim yardım isteklerim geri çevrildi” (K-41), “Bizim ilimize yardımlar çok geç geldi, bize göre batı illerine yardımlar daha hızlı ve fazla yapıldı. Basın ve medya organları bizim ilimizi vurgulamadılar” (K-40), “Bizim ilimizin bugün bile bala göz ardı edildiğini düşünüyorum. Diğer illere göre üzerinde daha az durulduğunu düşünüyorum. Özellikle bize göre batıdaki illere daha yoğun ilgi vardı. Basın ve medya organları bizim ilimizi vurgulamadılar bu nedenle sürekli arka planda kaldı ve bu durum bölgesel farklılıkları arttırdı diye düşünüyorum” (E-40), “Bölgesel farklılıklar ilk günler özellikle daha belirgin bir şekilde olmuştur. Bu biraz coğrafya ile ilgili. Doğuya doğru daha geç kalınmış olması ve medyanın daha batıyı vurgulaması, halkın algısını yönlendirdi ve bu durum bölgedeki insanlar açısından farklılık oluşturdu. Dolayısıyla bölgesel farklılığı arttıran medya haberleri oldu” (E-43) ifadelerinde bulunmuştur.

Tablo 8. “Adaletli ve Eşit Olmayan Uygulamalar” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
K-21, K-22, K-41, E-61, K-54, E-40, K-40, E-45, K-38, E-52, E-29, E-26	Var	Gerilim Hattı
E-43, K-45, K-35	Var-Fakat	

Katılımcıların büyük bir bölümü deprem sonrası yapılan dağıtımların adaletsiz ve eşitsiz bir şekilde gerçekleştiğini düşünmektedir. Adaletsiz ve eşit olmayan bir şekilde olduğunu düşünen katılımcıların ifadelerine bakıldığında “Yardımların yeterince toplandığını fakat dağıtım konusunda ihtiyaçlara yeterince cevap vermediğini, adaletli bir dağıtımın gerçekleşmediğini düşünüyorum. Bunun nedeni olarak görevli olan kişilerin deneyimsiz olduklarını gördüm. Bu da ciddi anlamda organizasyon bozukluklarına neden oldu” (K-21), “Tanıdığı olan kişilerin kayırıldığını düşünüyorum, yardım çoktu, devlet gereğini yerine getirdi. Fakat dağıtımda ayrımcılıklara şahit oldum. Adil bir dağıtım yapılmadı” (E-61), “Bizim orda dağıtım konusunda ciddi kayırmacılık oldu (K-22), “Eşit ve adaletli olduğunu düşünmüyorum. Bunun nedeni de halkımızın açgözlü davranmasıdır. Stokçular oldu ayrıca ihtiyaç sahipleri miydi değil miydi belli olmayan kişiler vardı. Yardım alanlarda dağıtanlarda denetlenmediği için organizasyonda sorunlar vardı. İhtiyaçtan fazla yardım alanlar oldu” (K-41), “Adaletsiz ve eşit olmayan bir dağıtım vardı. Bunun nedeni çalışanların işbilmemeleri ve halkın aç gözlülüğüdür” (E-45), “Herkes yardımlardan faydalandı. Fakat bazıların daha çok ve ihtiyaçlarından çok depolama yaptıklarını gördüm. Bununla beraber tanıdığı olan ya da nişanlı olanların daha çok ve bol miktarda ihtiyaçlarını giderdiklerine şahit oldum” (K-45), “Dayanışma üst düzeydeydi. Yardımlar toplandı. Fakat yardımlaşma yeterince organize edilmediği için bu durum haksız bir takım olumsuz örnekler neden oldu. İnsanların ihtiyaçları olmamasına rağmen çok talepkâr olmaları, dağıtımın düzensiz olması olumsuzlukları arttırdı ve bazı insanlara kayırmacılık yapıldığını düşünüyorum” (K-35) ifadelerinde bulunmuştur.

Tablo 9. “Depremden Daha Çok Etkilenen Kitle” Kategorisine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kod	Tema
K-21, K-22, K-41, E-40	Dezavantajlı Gruplar	
E-45	Dezavantajlı Gruplar ve	
E-61, K-54, E-43, K-38, K-40, K-45, K-35	Herkes fakat	Çatışma
E-52, E-29, E-26	Herkes	

Depremden daha çok kimlerin etkilendiğinin tespit edilmesi amacıyla katılımcılara yöneltilen soruda, genel olarak herkesin etkilendiği fakat bununla beraber bazı dezavantaj özelliği taşıyan grupların daha çok etkilendiği ifadeleri ile karşılaşmıştır. Herkes fakat olarak kodlanan bu ifadelerle bakıldığında “Herkes çok etkilendi ama evi basarlı olan, dışarıda kalan, yakınları vefat edenler, yaşlılar, engelliler ve çocuklar daha çok etkilendi” (E-61), “Herkes çok etkilendi ve çok korktu fakat kadınlar ve çocuklar daha çok etkilendi” (K-54), “Sağ kalan herkes çok etkilendi, psikolojik travma berkeste ciddi olarak hissedildi. Fakat çocuklar daha çok etkilendi” (K-40), “Depremi yaşayan herkes çok etkilendi fakat yardıma ulaşma gereksiz hizmetlere erişme noktasında dezavantajlı gruplar daha çok etkilendi” (E-43), “Herkes çok etkilendi ama çocuklar bala olayın etkisindedir ve kayıp yaşayanlar çok daha fazla etkilendi. Maddi hasardan ziyade manevi kayıplar yaşayanlar çok etkilendi” (K-38), “Herkes çok etkilendi ama kadınlar ve çocuklar çok mağdur oldular” (K-45), “Herkes çok etkilendi fakat psikolojik travma açısından değerlendirildiğinde çocuklar daha çok etkilendi” (K-35), şeklinde ifadelerine rastlanmaktadır. Bir katılımcı ise “Ekonomik açıdan kötü durumda olanlar ve dezavantajlı gruplar çok etkilendi. Zaten yardıma ihtiyaçları varken depremle birlikte yaşanan olumsuzluklar onları daha çok etkiledi” (E-45) ifadesinde bulunmuştur.

5. Sonuç ve Öneriler

Afetler neden oldukları etki bakımından toplumu ekonomik, sosyal, psikolojik ve kültürel açıdan derinden etkileyen olaylardır. Toplumu bir araya getiren temel dinamikleri zedelese de dayanışma ruhunu artıran olaylar olarak bilinmektedir. Maruz kalanların, kalmayanlar tarafından empatik bir şekilde desteklendiği maddi ve manevi birçok destek ve dayanışmanın yaşanmasına neden olan afetler, aynı zamanda kendi içinde dayanışma ruhunun neden olduğu birliktelikle birlikte paradoksal bir şekilde gerilim ve çatışmayı da barındırmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde 6 Şubat 2023 günü meydana gelen depremlerde ülkemizde ciddi düzeyde bir dayanışma ruhunun olduğu anlaşılmaktadır. Dayanışma ruhunun somut örnekleri olan her organizasyonun yüksek düzeyde bir memnuniyet oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, sorunsallardan biri olan toplumsal dayanışmanın münferit bazı durumlara rağmen, genel bir hoşnutluk oluşturduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte elde edilen bulgular analiz edildiğinde, dayanışma ruhunun ortaya çıkardığı pratiklerin kendi içinde doğurduğu gerilim hatları da tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre gerilim hatlarını arttıran bulgular, bölgesel farklılıklar, eşit olmayan birtakım uygulamalar ve dezavantajlı grup özelliklerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bunların nedeni ise ana akım medyada ve sosyal medyadaki haberlerin bazı bölgeleri daha çok ön plana çıkarması nedeniyle doğu-batı çatışması olarak nitelendirilebileceğimiz bir durumun ortaya çıkması, yardımların depremlere ulaştırılması konusunda yaşanan organizasyon bozuklukları, coğrafi olarak ulaşım imkânları ve dezavantajlı grupların özelliklerinden kaynaklanan problemlerle ilgili olduğu söylenebilir. Toplumsal dayanışmanın deprem gibi olağanüstü durumlarda üst düzeyde olması olumlu bir toplumsal görünüm ortaya koymaktadır. Ancak, dayanışma pratiklerinin etkin bir organizasyon içerisinde olmaması (ya da toplum tarafından bu şekilde algılanması) çatışma durumlarını ortaya çıkarmakta ve gerilim hatları oluşturabilmektedir. Görüşmelerden elde edilen bulgular ışığında bu durumun nedenleri şu şekilde sıralanabilir.

1. Kaynakların eşit olmayan dağılımı (ya da algısı): Dayanışma pratiklerinin düzensiz olması, yardımların ihtiyaç sahiplerine eşit bir şekilde ulaşmasını güçleştirebilir. Bu durum, bazı bölgelerde yardımların fazlalığına ve bazı bölgelerde ise eksikliğine neden olabilir, dolayısıyla bu durum gerilim hattı oluşturabilir.

2. İletişim sorunları: Etkin bir organizasyon ve bunun koordinasyonunun olmaması, bilgi akışının zayıf olmasına yol açabilir. Bu durumda ihtiyaç sahiplerinin ve yardım kaynaklarının koordinasyonu ve yönlendirilmesi zorlaşabilir. Dolayısıyla karmaşa ve süreçlerin yavaşlaması gibi olumsuz durumlara neden olarak gerilim hatları oluşabilir.

3. İhtiyaç tespitinin etkinliği: Organize edilmemiş dayanışma pratikleri, ihtiyaç sahiplerinin doğru bir şekilde tespit edilmesini zorlaştırabilir. Böylece, gerçekten yardıma ihtiyacı olanlar gözden kaçabilirken, gereksiz yardımların yapılması gibi sorunlar ortaya çıkabilir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre çatışma ve gerilim hatlarının engellenmesi ya da algının yönlendirilmesi için, deprem gibi acil durumlarda toplumsal dayanışma pratiklerinin etkin bir şekilde organize edilmesi gerekmektedir. Bu organizasyon deprem sırasında aktif şekilde yardımda bulunan

yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve kurumların koordinasyon içinde çalışması ve ihtiyaç analizlerinin düzenli bir şekilde yapılmasıyla gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla deprem sonrası yürütülecek organizasyonların koordine edilmesi için iletişim kanallarının açık ve etkili bir şekilde kullanılması, dayanışma pratiklerinin daha verimli, adil bir şekilde yürütülmesini sağlayabilir.

Yukarıda değinilen sonuçlar çerçevesinde deprem sonrası dayanışma ağları ve gerilim hatları çerçevesinde depremin neden olduğu travmanın azaltılması, normalleşmenin hızlandırılması ve afetlerin sosyal görünümünün daha etkin tespiti için şu öneriler üretilmiştir:

- Depremler, etkili olduğu alanlarda tüm toplumu derinden etkileyen afetlerdir. Bununla beraber afetler sonrası dezavantajlı grupların özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun mücadele yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla organize edilmiş bir mücadelenin toplum nezdinde erişebilirlik, eşit ve sosyal adalet ilkesi algısının daha etkin bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayabilir. Özellikle toplumun korunması ve normalleşmesinde bu algı, sosyal hoşnutluk seviyesini artırıcı önemli bir girişim olabilir.
- Toplumsal dayanışma kendi içerisinde gerilim hatlarını arttırabilmektedir. Bunun nedeni, dayanışma pratiklerinin toplum nezdinde çatışmaya neden olabilecek uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Dayanışma, bireylerin ve toplumun acil durumlarda birbirine destek olması ve yardım etmesi anlamına gelmektedir. Deprem gibi doğal afetlerde, insanlar genellikle dayanışma içinde olma eğilimindedirler. Ancak, bu dayanışma acil durumlarda plansız bir şekilde gerçekleştirilebilir. Etkin olmayan koordinasyon ve organizasyondaki bu eksiklik de verimlilikte düşüşe neden olabilir. Bu bakımdan organizasyon ve koordinasyonun verimli bir şekilde sağlanması ve etkin bir iletişim ağının bulunması bu tip problemleri azaltma konusunda önemligerişimler olabilir.
- Sivil toplum kuruluşları faaliyetlerinin etkin bir şekilde organize edilmemesi veya kaynakların plansızca uygulanması, çeşitli olumsuz tepkilere ve sonuçlara yol açabilmektedir. Etkin bir organizasyon ve koordinasyon olmaksızın yapılan masraflar, gereksiz harcamaları ve kaynak israfını arttırabilir. Bu da toplumdaki tepkileri olumsuz şekilde etkileyip güven eksikliğine yol açabilir. Dolayısıyla bu durumda organizasyon ve koordinasyonun bir kez daha önemini ortaya çıkarmaktadır.
- 6 Şubat depremlerinde örneklerini gördüğümüz ekonomik ve psikososyal destekler, eğitim ve farkındalık uygulamalarının yerine getirilmesi gibi önlemler, tüm kesimlerin afetlerden sonra daha etkin bir şekilde normalleşmesine yardımcı olabilir.
- Depremin toplumsal bağlamı ve sosyal görünümü ile ilgili farklı bakış açıları geliştirilerek, deprem sonrası toplumun temel ihtiyaçlarına nasıl cevap verilebileceği ve bu hizmetlerin nasıl organize edileceği ile ilgili çalışmaların desteklenmesi, olası durumlarda normalleşme sürecini kısaltmasında etkili olabilir.
- Afetlerin dinamik yapıları nedeniyle devamlı surette yeniden ele alınmaları ve güncel özellikleri ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durum, özellikle dayanışma ağlarının organize edilmesi ve çatışma hatlarının neden olduğu gerilimin ortadan kaldırılması için önemli bir rol oynayabilir. Bu açıdan politika ve programlar geliştirilmesi konusunda sosyolojik perspektifin, geliştirilecek olan modellere önemli bir rehber olacağı değerlendirilmelidir. Dolayısıyla depremler sonrası sosyal görünümünü belirlemek için sosyolojik araştırmalara ağırlık verilmesi ve yapılacak bu araştırmalarda afetzedelerin aktif bir şekilde araştırmaya dâhil edilmesi, afetin onların gözünden ele alınmasını sağlayacak ve dolayısıyla daha gerçekçi sonuçlara ulaşmayı kolaylaştıracaktır.
- Afetlerle ilgili yapılan araştırmalar, toplumsal destek sistemleri ve afet sonrası sosyal ağların önemini ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal destek ve sosyal ağlar toplumun afet sonrası hızlı bir şekilde normalleşmesi için toplumun nabzını tutabilir, tercih edilen kaynaklara erişebilirliğini ve bireylerin başa çıkabilme becerilerini güçlendirebilir. Bu bağlamı ele alan sosyal politikalar geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Yukarıda elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan ve değerlendirilen çalışma Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 31/07/2023 tarih ve 439 karar sayısı ile uygun bulunmuştur.

6. Extended Abstract

While earthquakes are movements of geological origin that occur as a result of movements or breaks in the earth's crust, they are natural disasters that reveal many social appearances in the area defined as the sociosphere (the layer with social relations) in terms of the effect they cause. This context of earthquakes turns it into an important phenomenon that needs to be examined sociologically. These social aspects are needed in order to minimize the effects of the effects and traumas caused by the earthquake and to find solutions and to accelerate the normalization. This study summarizes the main scope and methodology of a study examining the social dimension of the February 6 earthquake. The research aims to analyze the effects caused by the earthquake and the solidarity practices in the society and evaluate the results. The general purpose of the research is to understand the effects and social appearances of earthquakes in the sociosphere (the area where social relations exist) and to identify solidarity networks and conflict lines in this process. In other words, it is desired to determine the tension lines in the society during the normalization process after the earthquakes and to observe the solidarity practices in this process. Therefore, the main problem of the research is to determine the tension lines experienced during the normalization period after earthquakes. With the identification of this problem, it is aimed to reveal the social aspects of solidarity networks and lines of conflict. Within the framework of this purpose, a semi-structured interview form consisting of 16 questions was prepared by benefiting from the opinions of the experts, and these interviews were held with 15 participants. The data obtained were coded, divided into categories and themes were created under the heading of these categories. The research aims to determine the tension lines experienced in the post-earthquake normalization process by examining the effects of earthquakes on society and solidarity practices from a sociological perspective. This study, in which expert opinions are taken into account in the prepared questions, can be an important resource for understanding the importance and social effects of earthquakes in the social dimension.

When the findings were examined, it was concluded that the increased solidarity in disasters and similar situations was realized at a high level in the 6 February earthquake, and there was a general satisfactory level of togetherness, where the whole country was clamped against some individual situations. In the section where the thoughts are analyzed in order to reveal the sociological view of the tension lines, which is one of the main problematics of the research, it has been concluded that the problems, deficiencies and inexperience in the organization and coordination of the solidarity practices increase the tension. It has been concluded that among the factors that increase the tension, the factors that cause different practices between earthquake zones (mainstream media, social media, etc.) cause an unequal distribution of solidarity practices and the thought that this situation increases injustices. Therefore, it has been seen that especially the social solidarity practices of non-governmental organizations and institutions are not organized effectively or the resources are applied unplanned, causing various negative reactions and results.

Some of the main findings of the research are:

1. The effect of the earthquake: After the 6 February earthquake, it was determined that the solidarity practices in the society were at a high level and the whole country was in unity and solidarity. It has been observed that solidarity in society increases in disasters and similar situations.

2. Voltage lines: In the research, it was aimed to determine the voltage lines. In this context, it has been revealed that the problems, deficiencies and inexperience in the organization and coordination of solidarity practices increase the tension.

3. Ineffective organization and coordination: Non-governmental organizations and organizations' failure to organize solidarity practices effectively or the unplanned use of resources have led to negative reactions and results.

4. Perception of injustice: The unequal distribution of solidarity practices created a perception of

injustice in society and increased tensions.

5. Lack of coordination: Unplanned and ineffective practices in emergency situations emphasized the lack of coordination and reduced the efficiency of solidarity practices.

As a result, this research examined the relationship between social solidarity and tension lines by addressing the sociological dimension of the earthquake. The importance of organization and coordination for an effective solidarity was emphasized and it was stated that practices that would cause negative perceptions in the society should be avoided. In addition, the importance of non-governmental organizations to play an active role and to increase the trust of the society in solidarity practices was emphasized.

Keywords: Earthquake, Earthquake Survivor, Social Solidarity, Conflict.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.
There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.
This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.
In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.

Kaynakça

- Açıklın, O. (2018). Türkiye'ye İlişkin Sosyal Boyutlu Deprem Yazınına Eleştirel Bir Bakış. *Resilience*, 2(2), 85–104. <https://doi.org/10.32569/resilience.486976>
- Afad. (2023). *Kabramanmaraş Pazarcık'ta Meydana Gelen Deprem Hk. Basın Bülteni-9*. <https://www.afad.gov.tr/kahramanmaraş-pazarcıkta-meydana-gelen-deprem-hk-basin-bulteni-9>
- Alfirdaus, L. K., Hiariej, E., & Farsijana Adeney-Risakotta. (2015). Theories of Social Solidarity in the Situations of (Natural) Disasters. *Politika*, 6(1).
- Aydemir, M. A. (2020). Afetlerde Ortaya Çıkan Kültürel Durum ve İnsan Halleri Afetzede Tiplemesi Üzerine Deneysel Bir Analiz. In İ. Can (Ed.), *Afet Sosyolojisi*, ss. 303–327.
- Bates, F. L., & Peacock, W. G. (1987). Disasters and Social Change. In R. . Dynes, B. D. Marchi, & C. Pelanda (Eds.), *Sociology of Disaster: Contribution of sociology to disaster research* (ss. 291–330). Franco Angeli. https://www.researchgate.net/publication/291900596_Disasters_and_social_change
- Çalışkan, A., & Kaya, G. (2021). Deprem Sonrasındaki Toplumsal Dayanışma Pratiklerinin Sosyolojik Görünümü: İzmir Depremi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1052–1077. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.878817>
- Can, İ. (2020). Kavramsal ve Kuramsal Açından Afet Sosyolojisi. In İ. Can (Ed.), *Afet Sosyolojisi* (ss. 15–39). Çizgi Kitapevi.
- Demir, A. (2020). Afetlerde Dezavantajlı Gruplar. In İ. Can (Ed.), *Afet Sosyolojisi* (ss. 265–284). Çizgi Kitapevi.
- Drabek, T. E. (2005). *Sociology, Disasters and Emergency Management: History, Contributions, and Future Agenda*. University of Denver.
- Erdem, T. (2023). *6 Şubat 2023 Depremini Sosyolojik Açından Okumak*. <https://www.sde.org.tr/tevfik-erdem/genel/6-subat-2023-depremini-sosyolojik-acidan-okumak-kose-yazisi-29631>
- Erdoğan, B. (2023). Depremin Sosyolojisi: 6 Şubat Felaketinin Toplumsal ve Kültürel Boyutları. *TRT Akademi*, 8(18), 718–725. <https://doi.org/10.37679/trta.1306900>
- Gökalg Yılmaz, G. (2021). Afetlere Sosyolojik Bakış ve Türkiye'de Afet Yazınına Kuramsal Bir Yaklaşım. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 194–204. <https://doi.org/10.18506/anemon.819871>
- Keskin, Y. (2021). *Sosyolojik Müdahale*. <https://sosyolojikmudahale.com/2021/04/06/afete-sosyolojik-bakis>
- Kolukırık, S., & Tuna, M. (2009). Türk Medyasında Deprem Algısı: Marmara Depremi Örneği. *Electronic Journal of Social Sciences*, 8(8), 286–298. www.esosder.org
- Nasreen, M. (2004). Disaster Research: Exploring Sociological Approach to Disaster in Bangladesh. *Bangladesh E-Journal of Sociology*, 1(2), 21–28. http://www.bangladeshsociology.org/BEJS_1.2_IssueMahbuba_Nasreen.pdf
- Özer, A. (2023). *Depremin sosyolojik olarak kısa bir tablili -2*. <https://www.politikyol.com/depremin-sosyolojik-olarak-kisa-bir-tahlili-2/>
- Unescap. (2012). *Reducing Vulnerability and Exposure to Disasters, Asia Pacific Disaster*. http://www.unescap.org/sites/default/files/Asia-Pacific-Disaster-Report-2012_0.pdf
- Yıldırım, S. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Psikososyal Etkisi ve Depremzedelere Yönelik Sürdürülebilir Müdahalenin Önemi Üzerine Bir Gözlem Araştırması <https://doi.org/10.33404/anasay.1286368>